

BOLALARDA ASAB TIZIMINI RIVOJLANISHIDA GIPOTERIOZNI AHAMIYATI

Nazarova Yo.X

Farg‘ona jamoat salomatligi tibbiyot instituti
«Tibbiy va biologik kimyo» kafedrası assistenti.

Soyibjonova Muniraxon

Farg‘ona jamoat salomatligi tibbiyot instituti,
Pediatriya ishi yo‘nalishi 2-bosqich talabasi.

Annotatsiya. Ushbu maqolada gipoterioz, uning kelib chiqish sabablari simptomlari, zamonaviy tibbiyot va xalq tabobatida qo‘llanadigan dori vositalari, gipertireozni bolalarda ruhiy rivojlanishdagi ahamiyati haqida ma‘lumotlar keltirilgan.

Kalit so‘zlar: Gipoteriodizim, qalqonsimon bez, JSST, miya disfunktsiyasi, tiroksin, triyodtironin.

Kirish. Barcha insoniyat hattoki yangi tug‘ilgan chaqaloqlar ham gipoteriodizim bilan kasallanishi mumkin. Qalqonsimon bezsiz yoki to‘g‘ri ishlamaydigan bez bilan tug‘ilgan chaqaloqlarning ko‘pchiligida alomatlar darhol sezilmaydi. Ammo gipoteriodizimga tashxis qo‘yilmasa va davolanmasa, alomatlar paydo bo‘la boshlaydi. Ular quyidagilarni o‘z ichiga olishi mumkin: Oziqlantirish muammolari, kam vazn ortishi, teri va ko‘z oqlarining sarg‘ayishi, bu holat sariqlik deb ataladi. Mushaklarning zaif ohangi, quruq teri, hirqiroq yig‘lash, kattalashgan til. Agar chaqaloqlarda gipotiroidizm davolanmasa, hatto yengil holatlar ham jiddiy jismoniy va aqliy rivojlanish muammolariga olib kelishi mumkin.

Gipotiroidizm bilan og'riqan bolalar va o'smirlar kattalarnikiga o'xshash alomatlarga ega bo'ladi. Ammo ularda ham pakanalik, doimiy tishlarning rivojlanishining kechikishi, kechiktirilgan balog'at yoshi, zaif aqliy rivojlanish kuzatiladi. Bizga ma'lumki, qalqonsimon bez ikkita asosiy gormon ishlab chiqaradi: tiroksin (T-4) va triyodtironin (T-3). Ushbu gormonlar tanadagi har bir hujayraga ta'sir qiladi. Ular tananing yog'lar va uglevodlarni ishlatish tezligini qo'llab-quvvatlaydi, tana haroratini nazorat qilishga yordam beradi, yurak urish tezligiga ta'sir qiladi va ular organizm qancha oqsil ishlab chiqarishini nazorat qilishga yordam beradi.

Gipotiroidizm qalqonsimon bezni yetarli darajada gormonlar ishlab chiqarmasligi sababli paydo bo'ladi. Gipotiroidizmga olib kelishi mumkin bo'lgan holatlar yoki muammolar quyidagilardan iborat: autoimmun kasallik, Gipotiroidizmning eng keng tarqalgan Hashimoto kasalligi deb ataladigan Autoimmunun kasallikdir. Autoimmunun kasalliklar immunitet tizimi sog'lom to'qimalarga hujum qiladigan antikorlarni ishlab chiqarganda sodir bo'ladi. Ba'zida bu jarayon qalqonsimon bezni o'z ichiga oladi va uning gormonlar ishlab chiqarish qobiliyatiga ta'sir qiladi.

Qalqonsimon bezning to'liq yoki bir qismini olib tashlash, Radiatsiya terapiyasi bilan davolash mumkin. Bosh va bo'yin saratonini davolash uchun ishlatiladigan radiatsiya qalqonsimon bezga ta'sir qilishi va gipotiroidizmga olib kelishi mumkin.

Tiroidit qalqonsimon bez yallig'langanda sodir bo'ladi. Buning sababi infeksiya bo'lishi mumkin. Tiroidit qalqonsimon bezni bir vaqtning o'zida barcha saqlangan qalqonsimon gormonlarni chiqarishga qo'zg'atishi mumkin. Bu qalqonsimon bez faoliyatining keskin oshishiga olib keladi, bu holat giperterioz hisoblanadi

Mavzuning dolzarbligi. Jahon sog'liqni saqlash tashkiloti yod tanqisligini o'tkir global tibbiy-ijtimoiy muammo deb hisoblaydi. Mazkur tashkilotning xulosasiga ko'ra, dunyo aholisining 1/3 qismidan ko'prog'ida yod tanqisligi kasalligi rivojlanish xavfi yuqori. Shu bilan birga 740 million aholida yod tanqisligi kasalligi (bo'qoq) ko'rinishlari mavjud bo'lsa, 50 million aholi bosh miya funksiyasining buzilishi bilan kasallangan. O'zbekistonda ham, boshqa davlatlarda ham yod tanqisligi muammosi to'liq hal etilmagan. Hozirga kelib, O'zbekiston sharoitida aholisi yod tanqisligi bilan

bogʻliq kasalliklarga chalinish xavfi boʻlmagan hudud yoʻq. Chunki respublikamizning shu kungacha oʻrganilgan barcha hududlarida aholi ratsionida yod tanqisligi mavjudligi kuzatilgan.

Respublika ixtisoslashtirilgan endokrinologiya ilmiy-amaliy tibbiyot markazi tomonidan hududlarda olib borilgan tadqiqotlarga koʻra, fuqarolar tomonidan kunlik oʻrtacha yod isteʼmoli sezilarli darajada kamaygan boʻlib, bor-yoʻgʻi 32-64 mkg ni tashkil etadi. Zarur boʻlgan minimal miqdori esa – 150-200 mkg ga tengdir. Yod tanqisligi tugʻma gipotireoz bilan kasallanish darajasini oshiradi, homila va yangi tugʻilgan chaqaloqlarda miyaning qaytarilmas shikastlanishiga, aqliy zaiflikka olib keladi. JSST ekspertlarining fikricha, yod tanqisligi aqliy zaiflikning eng keng tarqalgan sababi boʻlib, faqat eʼtiborli yondashish orqali uning oldini olish mumkin. Respublika boʻyicha bugungi kunga 102 ta yodlangan osh tuzini ishlab chiqarish va qadoqlash korxonasi, sexlari faoliyat yuritmoqda. Ushbu korxonalarda vakolatli organi xabardor qilgan xolda oʻtkazilgan tekshirishlar davomida laboratoriya tekshiruvlari uchun olingan osh tuzi namunalari ular tarkibida yodlanganlik darajasi belgilangan meʼyorlarga javob bermagan holatlarda ularni qayta yodlash uchun xududiy sanepid xizmatlarining taqiqlash toʻgʻrisidagi qarori bilan ularning realizatsiyasi toʻxtatildi.

Xulosa. Gipoteriodoz bilan ogʻrigan bemor bolalarni davolash chora tadbirlari oʻtkazish, bolalarning ovqat ratsionini tuzish, davolash, zamonaviy va xalq tabobatida qoʻllanadigan shifobaxsh osimliklardan tayyorlangan damlamalardan foydalanish mumkin

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. S.S.Azizova "Farmakologiya" 1994, 2000, Toshkent.
2. Dolimov OXTA. Toshkent. Ibn Sino nomidagi nashriyot-matbaa birlashmasi 1992
3. <https://yuz.uz/uz/news/ozbekiston-aholisi-ratsionida-yod-tanqisligi-mavjud>.
4. <https://nowonline.ru/uz/moscow/racionalnoe-pitanie-pri-gipotireoze-dieta-pri-gipotireoze-shchitovidnox>